

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 21.

Lördagen den 13 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna utdrag av död- och begravningsbok:

Att riksdagsman *Gustaf Alfred Strömberg* från kv. Trumpeten 4 i Karlstads förs. i Värmlands län, född den 7 mars 1880, avled i lasarettet i Karlstad den 10 april år 1940, dödsorsak: Cancer prostatae + Cancer metastat. in systema ossium enligt attest av leg. läkare, efterlevande makas födelseår: 1889, den avlidnes civilstånd: gift, betygar: Karlstads församling i Värmlands län den 12 april år 1940.

Claes Jacobsson,
komminister.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Strömbergs frånfälle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 15.

Föredrogos andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utrymningshjälp, m. m.; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion angående utredning om vissa ändringar i lagen om adoption m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion, nr 193, av herr *Dahlbäck*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande sådan ändring av 8 § lagen om adoption, att den för personer som ägde bröstärvingar stadgade inskränkningen i rätten att antaga adoptivbarn upphävdes.

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption.

Reservation hade anförts av herrar *Sandorf, Lindqvist, Hedlund* i Östersund och *Gezelius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Första kammarens protokoll 1940. Nr 21.

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

Herr Sandorf: Herr talman! Studiet av föreliggande motion med tillhörande handlingar ger onekligen det intrycket, att adoptionsfrågan erbjuder ett rikt fält för reformer eller åtminstone reformprojekt. Motionären har dock här nöjt sig med att hemställa om upprättandet av en statistik, som skulle göra det möjligt att närmare följa adoptionsinstitutets samhälleliga verkningar, samt om utredning rörande ändringar i lagen om adoption i syfte att öka adoptionsfrekvensen. Utskottsmajoriteten har endast såtillvida tillmötesgått motionären, att den hemställt om utredning rörande sådan ändring av 8 § lagen om adoption, att den för personer som äga bröstärvingar stadgade inskränkningen i rätten att antaga adoptivbarn upphäves.

Reservanterna äro utan särskild utredning övertygade om att ifrågasatt inskränkande bestämmelse i lagen väl försvarar sin plats och alltså bör bibehållas. Såvitt jag kunnat utröna, är detta i allmänhet även barnavårdsnämndernas ståndpunkt. För egen del är jag för övrigt icke så säker på att man genom den ifrågasatta ändringen skulle i nämnvärd mån förbättra adoptionsfrekvensen. Det har från olika håll framhållits, att det i själva verket icke saknas lämpliga personer, som önska adoptivbarn, utan att det i stället råder brist på barn, som lämpligen kunna och bära adopteras. Vore detta påstående generellt riktigt, så skulle ju den ifrågasatta lagändringen, i den mån den syftar till en ökning av adoptionsfrekvensen, vara tämligen obehövlig. Jag tror emellertid, att det är en sanning endast till hälften, och det torde i själva verket förhålla sig så, att det råder brist på flickor men överflöd på gossar, lämpliga för adoption. Man anser — och sannolikt med ett visst berättigande — att det är förenat med större risk att adoptera en gosse än att adoptera en flicka. Härvidlag är av särskild betydelse, att det är så utomordentligt svårt att få ett adoptivförhållande hävt. Det har från barnavårdshåll gjorts gällande, att en uppmjukning av lagens bestämmelser om hävande av adoption skulle mer än något annat vara ägnat att öka adoptionsfrekvensen.

Det förefaller mig alltså, som om det skulle vara rätt tvivelaktigt, om något resultat av betydelse skulle komma att uppnås genom just den åtgärd, som den begärda utredningen eventuellt skulle motivera. En viss återhållsamhet i fråga om reformer på detta och närliggande områden torde för övrigt vara att rekommendera i dessa tider, då utvecklingen även i demografiskt hänseende kan komma med överraskningar.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gärde: Herr talman! Den föreliggande frågan avser en viss ändring i 8 § i lagen om adoption. Enligt gällande lag om adoption har domstol alltid att pröva, huruvida adoption i det särskilda fallet lämpligen bör äga rum, och därvid beakta samtliga på frågan inverkan omständigheter liksom också att införskaffa erforderlig utredning. Jämlikt 8 § i adoptionslagen gäller såsom betingelse för att adoption må medgivas, att adoptionen finnes lödlig till gagn för barnet samt att särskild anledning är till adoptionen. Beträffande en adoptionssökande, som har bröstärvinge, upptar lagen ett särskilt stadgande, att tillstånd till adoptionen skall vägras, om ej synnerliga skäl tala för adoptionen. Det är denna bestämmelse i lagen, detta särskilda förbehåll för adoption, då den adoptionssökande har bröstärvinge, som enligt utskottets förslag skulle utgå eller i varje fall uppmjukas.

Motiven till att den restriktiva bestämmelsen upptogs i lagen angivas av lagberedningen, som ju avgav förslag till den sedermera antagna lagen. Lagberedningen säger på den punkten, att förbud mot adoption, då adoptanten har egna avkomlingar, synes böra vara regel. Emellertid framhålles, att »det kan tänkas fall, då adoption vore synnerligen önskvärd, oaktat egna äkta barn

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

finnas, såsom om någon vill adoptera en nära släkting, som uppfostras tillsammans med adoptantens egna barn, eller makar med egna barn vilja adoptera den enes barn utomäktenskapet». Huvudregeln måste dock enligt lagberedningens uppfattning vara, att i sådana fall, då den adoptionssökande har bröstarringar, adoption icke bör komma till stånd. »Därför har», säger lagberedningen, »i 8 § införts bestämmelse, att, när adoptanten har egen bröstarring, sökt adoption skall avslås, om ej synnerliga skäl tala för adoptionen.»

Frågan om en uppmjukning av ifrågavarande förbud mot adoption i fall, då adoptanten har bröstarring, har tidigare varit föremål för riksdagens behandling i anledning av en vid 1938 års riksdag väckt motion, vari hemställdes om sådan ändring i 8 § lagen om adoption, att den icke längre lade hinder i vägen för att barnfattiga familjer fullständigades genom adoption. Första lagutskottet avstyrkte vid 1938 års riksdag bifall till motionen, men reservation avgavs av herrar Schlyter, Karl Johan Olsson, Roos och Bergquist, vilka hemställde om skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Utgången blev i första kammaren, att reservationen bifölls, varemot andra kammaren stannade för utskottets hemställan och alltså avslog frågan om skrivelse.

Nu har frågan uppkommit ånyo i anledning av en utav herr Dahlbäck väckt motion, och utskottsmajoriteten har denna gång intagit en motsatt ståndpunkt mot 1938, i det att utskottsmajoriteten hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i motionens syfte på denna punkt, under det att det är en minoritet inom utskottet, som stannat för den tidigare majoritetens ståndpunkt. Andra kammaren har redan behandlat frågan och därvid anslutit sig till reservationen, alltså avstyrkt skrivelseförslaget. När nu första kammaren har saken till behandling, kan man ju säga, att eftersom saken redan fallit, är den inte värd så mycket krut, men å andra sidan skulle det ju knappast överensstämma med första kammarens traditioner, om första kammaren på den grund, att medkammaren avslagit utskottets hemställan, skulle underlåta att ingå i saklig prövning av frågan och att göra det uttalande, som kammaren efter en sådan prövning finner riktigt. Jag skall därför tillåta mig att något närmare belysa frågan, och jag skall taga till utgångspunkt den behandling, som frågan erhöll vid 1938 års riksdag, då första kammaren biträdde skrivelseförslaget, ehuru frågan även den gången föll på andra kammarens motstånd.

I debatten vid 1938 års riksdag belystes frågan synnerligen ingående. Vad man i detta sammanhang särskilt bör beakta, äro de uttalanden, som kommo från domarhall. Däri bestyrktes, att den nuvarande lydelsen lagt hinder i vägen för adoption i åtskilliga fall, då enligt vederbörande talares åsikt en adoption borde ha kommit till stånd. Jag vill i detta sammanhang återropa anföranden särskilt av ledamöterna i denna kammare herr Björkman och herr Linder, vilka ju båda ha stor domarerfarenhet. Herr Björkman återopade sin erfarenhet även såsom ordförande i en barnhusdirektion och tillstyrkte som sagt en uppmjukning av lagen på denna punkt. I andra kammaren uttalade sig en annan domare, herr Bergquist, för en ändrad lydelse av denna paragraf. Jag behöver kanske inte närmare ingå på de anföranden, som höllos av herrar Björkman och Linder, eftersom dessa äro ledamöter av denna kammare och väl få svara för sig själva. Däremot kan det kanske vara på sin plats att något citera herr Bergquists anförande i andra kammaren.

Han säger på denna punkt: »Nu har det nog under tillämpningen av denna lag, som varit i kraft i 20 år, visat sig i praktiken ofta förekomma fall, då det skulle ha varit mycket önskvärt, att äkta makar med bröstarringar skulle få adoptera, men där gällande lagstiftning har lagt hinder i vägen härför. Den fråga, som på detta område särskilt tilldragit sig uppmärksamheten, har

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)
varit de barnfattiga familjerna, alltså familjer med endast ett barn. Det har ju ofta framhållits, att det icke är nyttigt för ett barn att växa upp alldeles ensam i en familj, utan att det för barnets eget bästa är nyttigare, att det kan få en kamrat, som fostras tillsammans med barnet. Den nuvarande lagstiftningen ger, om man tolkar den strängt efter bokstaven, icke rätt att bevilja adoption i dylika fall. I ett sådant fall föreligga nämligen icke, i varje fall icke enligt lagstiftarnas mening, sådana synnerliga skäl, som skulle möjliggöra för äkta makar med bröstarvingar att få adoptera.»

En ledamot av denna kammare, herr Undén, uttalade också, att enligt hans erfarenhet praktiska skäl talade för en uppmjukning. Jag kanske får även anföra ett yttrande av honom i debatten. Han säger: »För min del har jag ibland fått mottaga rådfrågningar från barnavårdsbyrån i Uppsala rörande dylika fall. Jag har alltid ansett, att det varit oriktigt, att domstolen skulle vara förhindrad att utan synnerliga skäl medgiva adoption i fall, då förut barn finnas, då detta var ett påtagligt intresse från adoptantens sida. Jag låter alltså min ståndpunkt bestämmas icke endast av de mera allmänna betraktelsesätt, som motionärerna anført, utan jag känner konkreta fall då önskemål framförts, men det ansetts uteslutet att få till stånd en adoption, och fall, då adoption medgivits, som det visat sig med synnerligen lyckligt resultat.»

Vid utskottets behandling av denna fråga upplystes det också av några av utskottets ledamöter, att de kände till dylika adoptionsfrågor, där vederbörande till och med hade avstått från att hos domstol söka adoption, emedan de av advokater eller andra fått det rådet, att en sådan ansökan vore utsiktslös. I sitt yttrande framhåller också herr Undén det synnerligen egendomliga i att, då båda föräldrarna vilja antaga ett adoptivbarn och domstolen finner en sådan adoption önskvärd ur adoptivbarnets synpunkt, föräldrarna skola ställas under ett sådant förmynderskap av lagstiftningen, som är ganska osedvanligt på dessa områden.

Att lagstiftningen fick denna restriktiva karaktär, anser herr Undén bero på att det var fråga om införande av ett nytt institut och att man därför hade anledning att framgå med en viss varsamhet. Då tjuu år förflutit sedan lagens antagande fann talaren, att detta skäl icke längre förelåg och att ingen erfarenhet heller gav anledning till att här skulle uppkomma några menliga följder av att utvidga denna möjlighet till adoption. Syftet med adoptionsinstitutet är ju ur social synpunkt att skaffa hemlösa barn ett hem, och man bör inom alla rimliga gränser ställa sig välvillig till och icke motverka en enskilds strävan att fullfölja detta ur social synpunkt behjärtansvärda syfte.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har hörts av utskottet i denna fråga och till utskottet avgivit ett yttrande, däri han säger i denna del: »Man bör här som eljest kunna utgå från att föräldrar i första hand se till just sina egna barns bästa och att de, särskilt då de ha egna barn, noga överväga frågan om adoption, innan de därigenom öka barnens antal. Skulle de i undantagsfall i strid med några sina barns rättmätiga intressen söka adoption, finnes ju korrektiv häremot i domstolens allmänna prövningsrätt. Rätten prövar nämligen alltid ex officio, huruvida adoptionen lämpligen må äga rum. Jag kan sålunda icke finna något bärande skäl för bibehållande av den nuvarande inskränkningen i adoptionsrätten för personer med egna barn. Ett bortfallande av denna begränsning skulle å andra sidan möjliggöra adoption i ett låt vara icke synnerligen stort antal fall där adoption kunde vara socialt önskvärd men nu är eller betraktas som utesluten. Vid åtskilliga domstolar har man väl, enligt vad som upplysts, redan nu givit det i lagen uppställda dispensvillkoret »synnerliga skäl» sådan tolkning, att det med motionen i denna punkt avsedda syftet därmed kan anses på det hela taget uppnått;

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

såsom dylika skäl ha godtagits det förhållande, att adoptanten har endast ett eget barn eller barn, mellan vilka det är stor åldersskillnad. En sådan tolkning torde emellertid ej vara allmän, och direkt stöd för densamma i adoptionslagen eller förarbetena därtill har den icke. Dessutom kommer frågan om adoption i dessa fall ofta ej så långt som till domstolarna. På grund av det nuvarande lagstadgandet och tidigare samt alltjämt här och var gängse rättstillämpning torde barnavårdsnämnder eller advokater ganska allmänt vid konsultationer upplysa om att det möter stora svårigheter eller är praktiskt taget omöjligt att få tillstånd till adoption, om sökanden har egna barn, var-efter frågan om adoption får förfalla. — I den vacklande rättspraxis på denna punkt ser jag ytterligare ett, i och för sig tillräckligt skäl för en lagändring.»

Herr talman, jag tror mig härmed ha utan många egna ord utvecklat de synpunkter, som tidigare lagts på denna fråga och som jag finner ganska uttömmande belysa densamma. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ewerlöf: Herr talman! Jag har icke haft tillfälle att deltaga i detta ärendes behandling inom utskottet, och därför är det mig angeläget att här deklarerera, att jag, därest jag hade haft ett sådant tillfälle, skulle ha återfunnits bland reservanterna.

Vi röra oss här på ett område, det familjerättsliga området, där konservatism torde vara mer befogad än på något annat lagstiftningsgebit. Den lag, som det här är fråga om, tillkom år 1917, och det rättsinstitut, det här gäller, adoptionsinstitutet, infördes då som en nyhet i svensk rätt. I och för sig kan en tid av 23 år förefalla lång, men när det gäller ett nybildat institut inom familjerättens område, är 23 år i själva verket en försvinnande kort tid, och frågan är, huruvida de erfarenheter, som man kunnat göra under denna tid, äro så entydiga i riktning mot att man nu behöver göra en ändring, att det verkligen är skäl att skrida till en sådan.

Det gäller ju, som här förut framhållits, stadgandet, att, om en sökande till adoption har bröstarring, skall tillstånd vägras, där ej synnerliga skäl till adoptionen äro. Jag tror emellertid icke, att det föreligger någon menings-skiljaktighet emellan majoriteten och minoriteten inom utskottet, om att det i själva verket bör föreligga synnerliga skäl för att man skall kunna medge en adoption i en familj, där det redan finns bröstarring. Skiljaktigheten torde mera bestå däri, att majoriteten ansett själva stadgandet, sådant det är formulerat, leda till en restriktivare tolkning, än vad det i och för sig betingar. Jag måste för min egen del säga, att jag med den femtonåriga domarerfarenhet, jag har, icke kan erinra mig något fall, där denna lagbestämmelse har utgjort hinder för domstolen att medgiva adoption, där synnerliga skäl för en sådan verkligen förelagat.

Det förefaller mig, som om utskottets yttrande icke hänger riktigt ihop med dess kläm. I utskottets yttrande understryker man det jag nyss har sagt, att den omständigheten att det finns bröstarring »bör särskilt beaktas vid övervägandet av skälen för och emot den sökta adoptionen». Det bestrider man icke. Så säger man litet längre ned, att »i varje fall synas lagens nuvarande ordalag vara strängare än som påkallas av det intresse man vill tillgodose», samt »att önskemålet om en uppmjukning av lagens hithörande bestämmelser bör tillmötesgå». Vad man då väntar sig är naturligtvis en framställning om att man måtte göra en sådan ändring i stadgandet om adoption i fall där bröstarring finnes, att det väl i detta fall skall fordras kraftigare skäl än eljest för en adoption, men dock icke skäl av samma styrka som i

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

den nuvarande lagbestämmelsen. Men i själva verket hemställas i klämman till utskottets utlåtande om »utredning rörande sådan ändring av 8 § lagen om adoption, att den för personer som äga bröstärvingar stadgade inskränkningen i rätten att antaga adoptivbarn upphäves». Man begär således icke en utredning om en uppmjukning, utan man begär ett upphävande av den bestämmelse, som ställer det fall, då det gäller familj med bröstärvinge, i en särklass, oaktat man, såvitt jag kan finna av motiveringen, anser en sådan särklass alltså motiverad.

Den föregående ärade talaren hänvisade till den tradition, som behärskar första kammaren, att endast efter saklig prövning avgöra ärendena utan att taga intryck av vad som eventuellt kan ha förekommit i medkammaren. Det ger mig anledning uttala den förhoppningen, att den sakliga prövning, som denna kammare enligt sin tradition ägnar denna fråga, skall utfalla så, att man icke medverkar till en sådan uppluckring av adoptionsinstitutet som utskottet här föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få instämma i reservanternas yrkande.

Herr Björkman, Gustaf Adolf: Herr talman! Jag har här under debatten blivit i någon mån apostroferad, och jag skall följa det råd jag fick att säga några ord. Det hade jag i alla händelser gjort, det rådet förutan, ty jag vill liksom år 1938, när jag nu yrkar bifall till det förslag, som här föreligger från utskottets sida, i korthet deklarerar min ståndpunkt.

Jag har vid handläggningen av åtskilliga ärenden här i riksdagen angående arvs- och testamentsfrågor intagit en kritisk ståndpunkt, eftersom jag fruktat, att de föreslagna bestämmelserna skulle kunna skada familjebanden. Men när jag nu går med på utskottets hemställan, anser jag mig stå på samma linje som förut, och således, herr Ewerlöf, är det en konservativ man, som nu talar för det utskotts-förslag, som till äventyrs kan förefalla radikalt.

Då en adoptionsökande har bröstärvinge, anser jag det vara helt naturligt, att skälet till adoption skall vara starkare än eljest, men jag har en viss erfarenhet av att lagens bestämmelse, att tillstånd till adoption i sådant fall skall vägras, om ej synnerliga skäl tala för adoptionen, kan hindra adoption i, om jag så må säga, fullt naturliga fall. Denna bestämmelse leder till en restriktivare tolkning, än som skulle tillämpas, om bestämmelsen icke funnes, men då domstolen naturligtvis liksom hittills skulle pröva lämpligheten av adoption, där bröstärvinge finnes.

Nu säger lagen, såsom här förut påpekats, att rätten har att pröva, »huruvida adoptionen lämpligen må äga rum». Och det heter: »Ej må tillstånd givas, med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen.» Men så tillägges det: »Har sökanden bröstärvinge, skall tillstånd vägras, där ej synnerliga skäl till adoptionen äro.» Således, oavsett om det länder till gagn för barnet att de fosterföräldrar, som vilja ta det till adoptivbarn, uppfostra det, skall det i alla händelser finnas synnerliga skäl till adoptionen, om bröstärvinge finnes. Vid den domstol, där jag är medlem, har erfarenheten visat, att menige man, som se denna i deras tycke stränga bestämmelse, få den uppfattningen, att eftersom det fordras särskilda skäl, är det särskilt svårt att få rätt att adoptera. Möjligen rådfrågar vederbörande en advokat, vilken troligen har samma uppfattning och därför avråder, att man skall söka få adoption till stånd. Det vore därför för domstolen en lättnad, om denna bestämmelse borttoges och domstolen således kunde, därest bröstärvinge finnes, pröva frågan om lämpligheten av adoptionen på samma sätt som andra frågor vid adoption.

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

Jag har också en annan erfarenhet, som den ärade talaren från utskottssidan påminde om att jag åberopat, när vi förra gången behandlade denna fråga. Jag har icke läst i protokollet, vad jag då sade, men den erfarenhet, jag då omnämnde, var troligen hämtad från mitt ordförandeskap i direktionen för ett barnhus. Därifrån lämna vi ut till fosterhem — i regel till då barnlösa familjer — små barn, som mot gott vederlag få vård i vederbörandes hem till 15 årsåldern. Från detta barnhus sände vi en gång ut ett cirkulär till fosterföräldrarna, icke för att driva agitation för adoption, utan för att påpeka möjligheten av lämplig tillämpning av gällande lag. I detta cirkulär till fosterföräldrarna påpekade vi, att de, därest de önskade adoptera det barn, de hade om händer, skulle kunna vända sig till oss, som skulle ge dem råd. Emellertid hände det, att fosterföräldrar, som vi lämnat ut barn till, efter ett kanske åtta å tio års barnlöst äktenskap verkligen blivit välsignade med barn. Och det visade sig, att fosterföräldrar förklarade, att de hört, att de icke skulle kunna adoptera fosterbarnet, eftersom de själva hade fått bröstavingar. Det är för övrigt nog icke bara barnavårdsnämnden i den stad, där jag är skriven, utan många andra barnavårdsnämnder, som här måste stå tveksamma med hänsyn till lagens ordalydelse.

Nu vill jag emellertid särskilt påpeka, att bröstavinges rätt ju i varje fall är tryggad genom lagbestämmelser, såtillvida, att det adopterade barnets rätt till arv icke får inkräkta på bröstavinges laglott. Men vidare finnes en mycket viktig bestämmelse i lagen, nämligen att adoptant och adoptivbarn skola ha samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn i äktenskap, och då det nu är så, att adoptant skall ha den vårdnad om barnet, som tillkommer föräldrar, synes det icke riktigt, att det skall vara synnerliga skäl, som skola tala för att ett barn skall kunna adopteras, då det, i fall av adoption, skall i gengäld för vårdnaden med en bröstavinge också dela förpliktelsen att hålla ihop familjen. De båda barnen ha ju vuxit upp som syskon i hemmet, och jag anser, att sådana band, som här knutits — syskonband, hemband och familjeband — icke böra brytas. Denna gemensamhet mellan det adopterade barnet, bröstavingen och dennes föräldrar kommer säkerligen starkast till uttryck på landsbygden, och det kanske är just därför, som icke någon representant för landsbygden återfinnes bland reservanterna. Just på landet känner man starkare än i en stad de band, som ha bundits, kan man säga, vid torvan och som skulle få fastare grund, om icke längre i lagen finnes denna bestämmelse om att det skall föreligga synnerliga skäl för adoption, när bröstavinge finnes.

Herr talman! Med vad jag nu yttrat har jag, trots att ett positivt beslut från kammarens sida ej kan bli annat än en opinionsyttring, velat anföra skälen till att jag här yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ewerlöf* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Ang. utredning om ändring i lagen om adoption. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående tydliggörande av namnunderskrifter å expedition från offentlig myndighet.

I sammanhang härmed föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 234, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående tydliggörande av namnunderskrift å expedition från offentlig myndighet.

Första kammaren biföll vad dess tillfälliga utskott i det föredragna utlåtandet hemställt och biträdde andra kammarens i ämnet fattade beslut.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion om införande av så kallad sommartid; och nr 3, i anledning av väckt motion om utredning rörande åskskydd för landsbygdens behov.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, m. m.;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utrymningshjälp, m. m.; samt

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 141, i anledning av väckt motion om överlämnande till Blekinge musei- och hembygdsförbund av visst Karlskrona grenadjärregementes enskilda lägerkassa tillhörigt soldattorp m. m.;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående indragning av de med universitetsprofessorerna i praktisk teologi förenade prebendena;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse på Strängnäs stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till visst markområde i Strängnäs m. m.;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till om- och tillbyggnad av ekonomibyggnaderna vid dövstumskolan å Broby gård m. m.; samt

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens transportkommission.

Herr Lindhagen erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag skall be att få framställa följande interpellation.

Uti stormakters nya ragnarök över världen har Sverige att nu taga position i den senaste situationen, där parollen väl bör vara: »Tappert och klokt, ej våghalsigt och oöverlagt.» En dansk ideolog förmenade en gång att »Makten fördummar». Han menade våldets till det yttersta utnyttjade barbari i motsats till sanningens makt.

Europas nuvarande epok i förfall började med tyska monarkien Hohenzollerns krigsförklaring. Tyskland förlorade kriget. De segrande makterna främst England, Frankrike och Nord-Amerika skapade då en segerfred med sitt »ve de besegrade». Att de till hela världens båtnad bort uppbygga en världsfred kom icke i fråga. Blodsegerens rusiga makt födde då som alltid ett nytt världskrig — nu med program från England att förstöra Tyskland och från Tyskland att förstöra England. Vi ha således att motse under oändliga tider nya krig och nya segerfreder under ledning av stormakters styrelse-sätt med dessas totala likgiltighet ännu för världsfreden.

Nu förhåller det sig så, att *de svenska järnmalmerna*, särskilt i nordligaste Sverige, blivit skulden till ingenting mindre än stormaktsspektaklet för i dag över Norden. Vi böra då erinra oss från historien, att stormakter sällan eller aldrig intresserat sig på allvar för småstaters rätt och bästa annat än i den mån de förra kunna ha egen fördel därav.

Nordens olycka i samtiden blev nu, att det nya Tyskland ställde som en av sina utrikespolitiska uppgifter att kämpa mot komintern. Det senare landet svarade med att söka fästa intill sig de fyra randstaterna Litauen, Lettland, Estland och Finland samt krävde, jämte erkännande av deras fulla självständighet, arrenden av vissa områden vid Östersjön för att försvara sig mot angrepp från havet på denna västfront. Vid förhandlingarna med Finland, som i stort gällde ett bytesavtal, krävde Sovjet tillika arrenderätt till en del av Hangö. Då Finland, påverkat i viss mån jämväl från Sverige, obönhörligt förkastade denna utarrendering, fick jätteriket Sovjet blodad tand. Dess styrelse öppnade krig mot Finland. Efter åtskilliga om och men kom en uppgörelse till stånd med förluster för Finland av både bytesavtalet och ytterligare områden. Det var således följden av det finska förkastandet av Hangö-arrendet. Var detta tappert och klokt, eller våghalsigt och oöverlagt?

Fråga hade rest sig om Sveriges deltagande i detta krig. Sverige svarade nej men stödde Finland med annat bistånd och sökte även medla. Sverige vågade ej äventyra både sin egen och det övriga Nordens frihet genom våghalsighet. Så kom till sist en fred, grymmare än den som i förstone planerats. Det rysk-finska kriget blev en vanära för fredens idé.

Den nuvarande situationen artar sig till något än värre. Och därtill äro som sagt *de svenska järnmalmerna närmast skuld*. Sverige har trott sig vara fullt neutralt genom att låta både England och Tyskland få köpa svensk järn-

Anhållan att få framställa interpellation ang. en deklaration om de svenska malmfyndigheternas användning m. m.

Anhållan att få framställa interpellation ang. en deklaration om de svenska malmfyndigheternas användning m. m. (Forts.)

malm för sina krigsutrustningar, riktade nu även mot neutral nordisk sjöfart. Denna tvivelaktiga svenska neutralitetspolitik hämnar sig nu på Norden i sin helhet.

England kränkte högeligen Norges neutralitet genom sina mineringar inom dess territorialvatten för att hindra utförsel till Tyskland av järnmalm. Tyskland svarade ännu frodigare med att besätta Danmark och delar av Norge med försäkran visserligen att det skedde endast under det stora kriget men därefter skulle nuvarande status quo återställas.

Danmark resignerade inför övermakten. Landet kastade sig ej obetänksamt i något våghalseri, vilket dock äventyrat även löftet.

Norge stegrade sig av naturliga skäl mera. De litade på att »Norges bästa värn och fäste är dess höje fjäld». Landet började dock lugna sig något i samma beräkning som Danmark. Liksom västmakterna eggat Tjeckien och Polen till motstånd även mot tysktalande befolknings återförening med Tyskland, kommer nu även här löften till Norge om hjälp. Norge organiserade sig till sist för väpnat motstånd. Den utlovade fastlandshjälpen har ännu icke kommit, med dess äventyrande tillika av Norges främsta värn, dess neutralitet.

Men så kom därtill ett tyskt krav, den största kränkning man kunde påtvinga ett litet, gammalt kulturland, vars neutralitet Tyskland sagt sig också vilja värna, genom att kräva ett avskaffande av Norges författning och att tillägna sig den nuvarande tyska författningen. Vad skulle det tjäna till, då landet ju efter storkriget mellan stormakterna skulle av Tyskland återställas i sitt gamla skick? Nu ha de tyska bombplanen börjat spela där samma musik som de ryska nyligen över Finlands öppna städer, civilbefolkning och hem i strid tillika med de två världskonferensernas i Haag förbud mot slik tygellöshet från de av vetenskapen alltmer »förbättrade» bombflygplanen, världens nya herrar.

I en sådan situation synes det vara en huvuduppgift för Sverige till förmån även för Norge och Danmark att tills vidare åtminstone hålla oss utanför deltagande i själva kriget. Men vad Sverige bör göra redan nu, vid sidan av sina rustningar till neutralitetsvärn, är väl *dels* en utrikesdeklaration, att de svenska malmfyndigheterna hädanefter stå till buds endast för fredliga behov i världen och för krigsutrustningsändamål blott för stärkande av Nordens neutralitetsförsvar, eventuellt även andra neutrala småstaters enahanda behov, (se ock motionen I: 195), *dels* — såsom av mig å svenska fredsfolkets vägnar jämväl motionerats, interPELLERATS och PETITIONERATS — en uppfordran till neutrala småstater att resa sig mot Europas världsordning i en samvetsfront såsom en andlig stormakt.

Det hemställes således om kammarens tillstånd att få till utrikesministern framföra följande spörsmål:

Anser icke regeringen i närvarande situation det vara tappert och klokt av Sverige:

1) att skyndsamt till denna riksdag överlämna förslag till lag med deklaration, att de svenska malmfyndigheterna hädanefter stå till buds endast för fredliga behov i världen samt för krigsutrustningsändamål blott för stärkande av Nordens och eventuellt andra neutrala småstaters neutralitetsförsvar?

2) att — i förbund eventuellt med Skandinavien och andra neutrala stater — resa sig mot Europas världsordning i en samvetsfront, såsom en andlig stormakt för väckande av de menige folken i världen till insikt och krav på en internationell rättsordning med utsikter till den varaktiga fredens världsrrike?

Anhållan att få framställa interpellation ang. en deklaration om de svenska malmfyndigheternas användning m. m. (Forts.)

Herr talmannen gjorde nu propositioner, först på bifall till herr Lindhagens ifrågavarande anhållan samt, då svaren utföllo med blandade ja och nej, vidare därpå att nämnda anhållan skulle avslås; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår herr Lindhagens ifrågavarande anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa vissa spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Lindhagens nämnda anhållan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 1.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstodo från att rösta.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Ohlin**, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa en interpellation.

I nuvarande allvarliga och ödesdigra läge fordras av Sveriges folk en anspänning av alla krafter. Detta gäller icke blott på det militära området utan också inom alla de andra verksamhetsområden, där insatser kunna göras som stärka vår motståndskraft. Uppenbart är att all produktion som direkt eller indirekt tjänar försvaret måste forceras. Men även produktionen för civilt bruk bör så långt som möjligt hållas uppe så att icke en onödig sänkning av folkets levnadsstandard framkallas, svåra rubbningar åstadkommas på arbetsmarknaden och de inflationsbefrämjande krafterna förstärkas genom en minskning av varutillgången.

Första förutsättningen för att produktionsresultatet skall bli det bästa möjliga är att Sveriges folk i sitt ordinarie arbete gör en större insats än vanligt. Arbetstidslagstiftningen får under tider som de nuvarande ej lägga hinder i vägen härför. Lika viktigt är att arbetare och anställda icke avvisa övertidsarbete. Detta synes emellertid ske i ej ringa utsträckning. Industrieföretag, även sådana som arbeta för militära ändamål, meddela att arbetarna vid en förlängning av arbetstiden söka sig till andra arbetsplatser. Till följd av denna inställning har det icke varit möjligt att öka produktionen så snabbt som man eljest skulle kunna göra. I jämförelse med de offer, som de till militär tjänstgöring inkallade få bära, är uppenbarligen den börda som en viss ut-

*Interpellation
ang. arbets-
kraftens
utnyttjande
under rådande
kris.*

Interpellation ang. arbetskraftens utnyttjande under rådande kris. (Forts.)
sträckning av arbetstiden medför — till på köpet mot extra övertidsersättning — att beteckna som ringa. Säkerligen dela arbetarorganisationernas ledning denna uppfattning.

En andra förutsättning för möjligast effektiv produktion är att sysslösa arbetskraft snabbt överföres till andra arbetsområden, i den mån ej arbetstillfällena kunna väntas i en nära framtid uppkomma inom tidigare arbetsområden. Naturligtvis medför en dylik överflyttning svårigheter och olägenheter. Men även här gäller det att däri liggande uppoffring är relativt mindre än den många andra medborgare få göra.

En tredje mycket viktig faktor är den kvinnliga reservarbetskraftens användning. Det vore av största intresse för riksdagen att erfara vilka planer som härvidlag uppgjorts. Frågan sammanhänger nära med vidtagande av extraordinära åtgärder för snabb skolning och omskolning av arbetskraft för att göra den lämplig för nya arbetsområden.

Med hänvisning till det sagda anhåller jag vördsamt om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande interpellation:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att i det extraordinära läge, vari Sverige sedan flera månader befinner sig, trygga en så effektiv och fullständig användning av landets arbetskraft som möjligt? Vad har gjorts för att åstadkomma

1. en omedelbar ökning av arbetstiden samt av arbete i skift inom lämpliga delar av svenskt näringsliv?

2. en forcerad utbildning av arbetskraft för arbetsuppgifter som äro särskilt trängande?

3. en överföring av s. k. restarbetslösa och nytillkommande arbetslösa till andra arbetsområden samt en ökning av arbetskraftens plats- och yrkesrörlighet överhuvud?

4. en ökad användning av kvinnlig arbetskraft redan nu och en effektiv planläggning av dess utnyttjande i händelse av krig?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av §§ 5, 6, 25 och 43 regeringsformen samt § 38 riksdagsordningen jämte i ämnet väckta motioner;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatt konstitutions- och första lagutskotts utlåtande nr 1 i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande rätt för kommun att anslå medel till luftvärn och luftskydd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1940/41 av utgifterna under rikstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till folkhushållningsdepartementet;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förskottsstat för försvarsväsendet m. m.;

nr 83, angående regleringen för budgetåret 1940/41 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering i statens lånefond för universitetsstudier m. m.;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till extra utgifter;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån av statsmedel åt stiftelsen Godtemplarordens vårdhem för alkoholister för utförande av byggnadsarbeten m. m. vid erkända alkoholistanstalten Dagöholm;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1940/41 m. m.;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till elektrifiering av banan Långsele—Boden m. m.;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till alarmanordningar vid telegrafverket m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till reservkraftanordningar å Gotland;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens järnvägars räkning av godsvagnar;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om statsgaranti för aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolets pensionskassor;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av skyddsrum m. m. vid beskicknings- och konsulatfastigheter;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till anskaffning och förnyelse av flygmateriel;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förslag till statsverket till anordnande av flygplats å Ostkusten, m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet; samt

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag till statens sockernämnd;

bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 189 angående reglering av sockernäringen i riket, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om befrielse för delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa från erläggande i visst fall av tilläggsavgifter;

nr 21, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 22, i anledning av framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; samt

nr 23, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom eller kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordning), dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd för vissa värnpliktiga med betalning av hyra m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksattachéerna;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredskapskurser i mjölkning m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödjande av odlingen av vissa kulturväxter m. m.;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens hingstdepåers och stuteris räkning av avelshingstar av nordsvensk ras; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner till sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikon-sulenter under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefald förstärkt försvarsberedskap m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.05 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 16 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 200, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken; samt

nr 202, angående anslag till anordnande av skyddsrum i statens järnvägar tillhöriga fastigheter.

Justerades protokollen för den 10 och den 12 i denna månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Linder* för tiden den 18—den 30 innevarande april.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering för budgetåret 1940/41, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar för budgetåret 1940/41, avseende socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar för budgetåret 1940/41, avseende finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 153, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning beträffande tillsynen över statens sinnesslövard; samt

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till utrustning av statens anstalt för själsligt abnorma manliga skyddshemselever.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 10 och 11.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta konstitutions- och första lagutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatt konstitutions- och första lagutskotts utlåtande nr 1 i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande rätt för kommun att anslå medel till luftvärn och luftskydd.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 11 och 82—99, bevillningsutskottets betänkande nr 17, bankoutskottets utlåtanden nr 20—23, andra lagutskottets utlåtanden nr 18 och 19 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 21—25.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att andra lagutskottets utlåtanden nr 18 och 19 skola på morgondagens föredragningslista uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt att bevillningsutskottets betänkande nr 17 skall på samma föredragningslista uppföras närmast före statsutskottets utlåtande nr 99.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 200 och 202.

Herr *Hagström* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 2 juni 1933 (nr 269) om ägofred m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån av statsmedel för anordnande av skyddsrum.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

*Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talman-
nen i riksdagens första kammare och de kammarens le-
damöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen
tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning,
den 13 april 1940.*

Sedan anmält blivit, att stenografen hos kammaren F. Thorvall, som den 6 nästlidne mars erhållit tjänstledighet på grund av sjukdom tills vidare intill utgången av samma månad, vid tjänstledighetens slut varit och alltjämt vore på grund av sjukdom oförmögen till tjänstgöring, beslöto herrar deputerade att bevilja Thorvall fortsatt tjänstledighet på grund av sjukdom tills vidare intill utgången av innevarande april, med rätt för honom att därvid av sitt arvode vid befattningen uppbära vad som ej erfordrades för befattningens uppehållande.

Härjämte beslöto herrar deputerade att bevilja följande tjänstemän hos kam-
maren nämligen kanslisten T. Vide samt stenograferna E. Ekman, F. Hähnel
och G. Julin ävensom förste vaktmästaren C. Jensen, vilka samtliga inkallats
till militärtjänstgöring, begärd tjänstledighet vid deras respektive befattningar
hos kammaren, Vide från och med den 10, envar av Ekman, Hähnel och Julin
från och med den 13 samt Jensen från och med den 12 innevarande månad,
envar tills vidare, så länge hans militära tjänstgöring varade.

Tillika förordnade herrar deputerade vaktmästaren hos kammaren G. Till-
man att under Jensens ifrågavarande tjänstledighet uppehålla förste vakt-
mästarbefattningen ävensom R. Sidén att under samma tid i Tillmans ställe
tjänstgöra såsom vaktmästare hos kammaren.

Är och dag som ovan.

In fidem
G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde
avslutades kl. 4.14 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.